משנה · אחרונים · תוספות רבי עקיבא איגר · סדר מועד

תוספות רבי עקיבא איגר על משנה עירובין

רבי עקיבא איגר

ספריית אור ברסלב · or-breslev.co.il

תוספות רבי עקיבא איגר על משנה עירובין

רבי עקיבא איגר

מקור הטקסט: ספריא · רישיון: לפי המהדורה: נחלת הכלל או Creative Commons

התכנים שלפניכם נאספו, מוינו, סוננו ונערכו בעמל רב ובמסירות על ידי צוות פרויקט 'אוצריא' (otzaria.org).

לקריאה באתר, עם המפרשים והמקורות ליד כל שורה: https://or-breslev.co.il/library/תוספות-רבי-עקיבא-איגר-על-משנה-עירובין/
הקובץ נוצר ב־17 בנובמבר 2026 מגרסה v38-202611162349 של הספרייה.

תוכן העניינים

פרק א 4
משנה א 4
משנה ב 4
משנה ו 4
משנה ז 4
משנה י 5
פרק ב 5
משנה א 5
משנה ג 5
משנה ד 5
משנה ה 7
פרק ג 7
משנה א 7
משנה ב 8
משנה ג 10
משנה ד 12
משנה ה 13
משנה ו 13
משנה ח 14
פרק ד 16
משנה א 16
משנה ב 17
משנה ה 17
משנה ו 17
משנה ז 18
משנה י 18
משנה יא 18
פרק ה 18
משנה ז 18
פרק ו 18
משנה ב 18
משנה ה 19
משנה ז 20
משנה ח 20
פרק ז 20
משנה ג 20
משנה ה 20
משנה ו 20
משנה יא 21
פרק ח 21
משנה א 21
משנה ג 21
משנה ה 21
משנה ז 22
פרק ט 22
משנה א 22
משנה ב 22
פרק י 23
משנה ג 23
משנה ה 23
משנה ו 23
משנה ז 24

פרק א

משנה א

[אות א] **ברע"ב ד"ה מבוי. ואם הניח את הקורה למעלה.** הלשון אינו מדוקדק דהא מסקינן בסוגיא דחלל מבוי תנן היינו דחלל המבוי לא יהיה יותר מכ' אבל בחלל המבוי כ' ומניח עליו הקורה אף דהקורה למעלה מכ' כשר. גם מ"ש הרע"ב ושריוה בתקנתא דלחי או קורה דתיהוי ליה הכירא אינו מדוקדק כ"כ דקי"ל דלחי משום מחיצה עיין בסוגיין (דף ט"ו ע"א):

[אות ב] **ברע"ב ד"ה ר"י אומר. לאו משום הכירא.** ותמהני דלכאורה משמע בסוגייא דטעמא דר"י דס"ל דלמעלה מכ' ג"כ שלטא ביה עינא דהא בסוגין (דף ג' ע"א) אמרינן דלרבה דס"ל דבסוכה למעלה מכ' דפסול משום דלא שלט ביה עינא הא דפליגי ת"ק ור"י בתרתי בסוכה ובמבוי. דאי אשמעינן גבי סוכה וכו' עכ"פ משמע דטעמא דר"י הכא משום דשלטא ביה עינא כמו בסוכה לרבה. גם בסוגיא (דף י"ב ע"ב) פרכי' לרבה ורבא דס"ל דקורה משום היכר מברייתא דס"ל לר"י שני בתים בשני צידי רה"ר דעושה קורה מכאן וקורה מכאן ומשני דר"י סבר ב' מחיצות דאורייתא הרי מבואר דהש"ס מסיק דגם לר"י קורה משום היכר ובכל הסוגיא לא מצאנו בזה פלוגתא דתנאי אם קורה משום היכר או לא וצ"ע:

משנה ב

[אות ג] **בר"ב ד"ה אמר ר"ע. ולא הוברר מתוך.** ולא אמרי' תנא בתרא לטפויי אתי כיון דאיכא תנא דאפסקיה. תוספות:

[אות ד] **בתוי"ט ד"ה לא נחלקו. וצריך לעיין.** עיי' בתוי"ט (רפ"ג דפאה):

משנה ו

[אות ה] **בתוי"ט ד"ה ר' יוסי. מן הכותל בשלשה.** ותמהני דאף בלחי ג' אם מפליגו מן הכותל בג' לא מהני דאף דרבינו יונתן לשיטתיה ס"ל דטעמא דלחי שהפליגו מן הכותל ג' דלא מהני דהטעם משום דאתי אוירא מהאי גיסא ומבטל ליה וממילא אם הלחי יותר מג' מותר להפליגו ג' מ"מ בלחי ג' לכאורה לא מהני דאף דקי"ל פרוץ כעומד מותר מ"מ כיון דמהאי גיסא שוה פרוץ לעומד ומהאי גיסא רבה על העומד מבטלים ליה כדאיתא בסוגיא (ד' י' ע"ב) וצלע"ג:

משנה ז

[אות ו] **ברע"ב ד"ה ומטמא. אפי' ניטל משם.** עיין (פט"ו דאהלות משנה ט') בתוי"ט שם:

משנה י

[אות ז] **ברע"ב ד"ה בשיירא. לא הקילו.** היינו דלא הקיל רק בבית סאתיים. אבל ג' נעשה כשיירא ונותנים להם כל צרכן. גמרא.

פרק ב

משנה א

[אות ח] **במשנה עושין פסין לביראות.** מצי אתיא אפילו כרע"ק דמתני' ד' והא דקתני לביראות דהוי מלתא דפסיקא בין דרבים בין דיחיד אבל בור לא הוי מילתא דפסיקא דבעינן דוקא דרבים ומצי אתיא ג"כ כריב"ב דמתני' ד' ומה דקתני לביראות לא משום דאיירי בשני מיני ביראות דרבים ודיחיד אלא דמיירי רק דרבים וביראות היינו ביראות דעלמא. גמרא:

[אות ט] **בתוי"ט ד"ה אחת. לא בעינן מצומצמות.** אלא שוחקות:

משנה ג

[אות י] **במשנה עד בית סאתים.** גמרא מסתפק אם בור ופסין קאמר דאם הבור וחלל דפסין יחד יותר מבית סאתים אסור. או דבור בלא פסין קאמר דהיינו אם הבור סאתיים מותר לעשות פסין ברחבת ב' אמות כדי ראשה ורובה של פרה:

[אות יא] **שם להרחיק כל שהוא.** והא דלעיל (ספ"א) בשיירא בעינן שלא יהא בית סאתים פנוי אף דהתם הוי מחיצה טובה יותר מן פסין דהרי בשיירא לא התירו פסין כתבו תוס' לחלק משום דבשיירא הואיל ונעשה לצורך שעה לא חשיב כ"כ מוקף לדירה. א"נ הכא גבי עולי רגלים הקילו והחשיבו פסין כמו מחיצה גמורה:

משנה ד

[אות יב] **ברע"ב ד"ה לבאר. דאיכא תרתי למעליותא.** דאף ברבים דוקא באר משום דבעינן מידי דחזיא לאדם:

[אות יג] **ברע"ב בא"ד וכן הלכה.** ומתני' דריש פירקין עושין פסין לביראות לא דשני מיני באר דרבים ודיחיד אלא לביראות דעלמא ורק בשל רבים. גמ':

[אות יד] **ברע"ב בא"ד או עושה מחיצה.** ע' תוס' שבת (דף צ"ט ע"ב) ד"ה אא"כ דדייקי מברייתא דהתם דקתני בור ברה"ר עמוקה עשרה ורחבה ארבע אין ממלאים הימנה בשבת אא"כ עשו לה מחיצה גבוה י"ט ומדקתני עמוקה י' הא גם באינה עמוקה אסור למלאות ממנה דהוי מכרמלית לרה"ר. ע"כ משום דבעמוקה י' בעי' עשו מחיצה ממש ולא פסין דלא מהני בבור דיחיד אבל בכרמלית מהני פסין דלא החמירו כ"כ עיי"ש.

מדלא הזכירו דמהני לעולי רגלים משמע דבכל ענין שרי ובאמת לא ידעתי הא דנקטו דבעמוקה יו"ד בעי' מחיצה ולא פסין דלא התירו רק בבאר או בבור הרבים ולא כתבו בפשוטו דלא התירו רק לעולי רגלים (לפ"ז לדידן דלית לן רה"ר יהיה היתר בפסין וצ"ע לדינא שלא נמצא חידוש דין זה בפוסקים):

[אות טו] **בתוי"ט ד"ה לבאר הרבים. והקשו בתוס' כמ"ש הרע"ב במשנה דלעיל**. במח"כ משם ליכא קושיא דהתם השיבו רבנן לר"י דבבאר (דמיניה מיירי מתני' דלעיל) אפי' כיריים שרי דדמי לדיר וסחר ובזה כתב הרע"ב הואיל ומימיהן ראויות לשתיות אדם וכן מבואר ברש"י ותוס' שם. וא"כ מה"ט בעי' ראוי לשתית אדם שיהיה מוקף לדירה ואף דלא התירו אלא לבהמת עולי רגלים מ"מ מקרי מוקף לדירה דבחול שותים ממנו בנ"א. אבל קושייתם רק אהא דאמר שמואל דלא התירו אלא לבאר מים חיים בלבד והיינו דפסק כריב"ב דמתני' וס"ל דריב"ב ס"ל דתרתי בעי' באר ורבים אבל בור רבים לא דבזה ליכא למימר משום דעביד דמפסקי דבשל רבים דמדכרי אהדדי ליכא חשש. (כ"כ תוס' בר"פ ד"ה בור לחוד) ומשנינן דבעי' מידי דחזי לאדם וע"ז הקשו דלמא באמת בעינן חזי לאדם דאמאי ב' סאתים ובפחות לא מהני בור דבעינן דוקא חזי לאדם והא לא הותר להעלות לשתיית אדם. והוא ברור. ועכ"פ זהו ברור דאף דרע"ק ס"ל דלבור רבים מהני פסים זהו רק בב"ס אבל ביותר מזה לא כיון דלא חזי לאדם לא הוי דירה וכן מבואר להדיא בתוס' בר"פ בד"ה אפי' י' כורין וכו' ואין להקשות וכו'. ולפ"ז תמוה לי דאמאי פסק שמואל כריב"ב דבור דרבים לא הא ליכא ראי' מריב"ב נגד רע"ק ביסוד זה אם להתירא פסי ביראות בעי' חזי לאדם. דהא י"ל דטעמא דריב"ב דלשיטתיה דס"ל במתני' שלאח"ז דבית סאתים (ובתוס' שם כתב דה"ה לפחות מב"ס) בעי' שיהא שם שומירה או בית דירה. א"כ ממילא בעי' באר דוקא דבבור דלא חזי לאדם ליכא דירה וכמו דאמרינן הכי לרע"ק ביתר מב"ס ה"ה לריב"ב בב"ס ורע"ק לשיטתיה דסבירא ליה לקמן במתני' אפי' אין בה א' מכל אלו מטלטלים בתוכה משום הכי מהני בבור דרבים ואם כן אנן דפסקינן לקמן כרע"ק דלא בעינן שומירה וב"ד ראו לפסוק הכא ג"כ כרע"ק. ומה"ת להמציא פלוגתא חדשה כיון דבאמת לריב"ב לשיטתיה אי אפשר להתיר בבור דליכא דירה. והיינו מרויחים גם כן הא דקתני ועוד אמר ריב"ב ופרכי' עלה מאי ועוד דהא הוי ב' ענינים. דהא י"ל דבאמת הוי ענין א' דזה בזה תליא דמה"ט לא מהני פסים בבור רבים דליכא היקף דירה. ואפשר לומר דע"כ אין זה טעם דריב"ב דא"כ איך אמר ולשאר עושים חגורה דהיינו בין באר בין בור. מה מהני חגורה בבור הא מ"מ לא הוי היקף לדירה. אולם מ"מ היא גופא קשה באמת אמאי מהני חגורה בבור הא לא הוי היקף

לדירה ודוחק לומר דמה דקאמר דבבור מהני חגורה היינו באמת היכא דיש שם ג"כ שומירה או ב"ד בזה התירו חגורה. וצע"ג:

משנה ה

[אות טז] **הרע"ב ד"ה ועוד**. דאף במוקף לדירה לא שרו טפי מבית סאתיים. וכ' תוס' דלפ"ז צריך לומר דהיינו דוקא בגנה וקרפף דאין תשמישם רב. אבל בדיר וסחר אפי' כוריים מותר דמסתמא לא יאסור ריב"ב בכל עיירות שהם יותר מסאתים. והם כתבו דרך אחרת די"ל דשומירה דהכא לא מקרי מוקף לדירה דמיירי בהוקף ולבסוף פתח ומש"ה שרי רק עד סאתים ואם הוא פחות מע' אמה ושיריים בעי' ג"כ שומירה או בית דירה לריב"ב דמסתמא לא יהי' חילוק בג' משהויין. תוס'. ורע"ק פלי"ג דאפי' בע' אמה ושיריים על ע"א ושיריים לא בעי שומירה ובית דירה. והא דקאמר רע"ק ובלבד שיהיה בה ע' אמה וכו' אף דקאי על ריב"ב דג"כ לא מיירי ביותר מב"ס היינו דריב"ב דהדבר מועט שיותר מע' אמה ושיריים עד יותר מב"ס מהני שומירה וב"ד והיה ס"ד דרע"ק סובר בכל זה דאפי' אין בה א' מכל אלו מטלטלים לזה הוצרך לומר ובלבד שיהי' ע"א אבל ביותר מזה דהיינו באותו מועט אין מטלטלים בתוכה. והמהרש"א נסתפק אם באותו דבר מועט ס"ל כריב"ב דמהני שומירה וב"ד או דדינו כיתר מב"ס ע"ש. ובפשוטו נראה דדינו כמו יותר מב"ס ולא מהני שומירה וב"ד דאל"כ יהי' הקושיא על רע"ק דיהיה חילוק בג' משהויין:

[אות יז] **בהרע"ב ד"ה אם היה. דמרובע הוא דשרו**. תמוה לי הא בסוגיין פריך הש"ס מברייתא דקתני ר"א אומר אם היתה ארכה יתר ע"פ שנים ברחבה אפי' אמה א' אין מטלטלים בתוכה. ומשנינן כי תנן נמי מתני' יתר על פי שנים ברחבה תנן. והדר פרכינן אי הכי היינו ר"י. ומשני א"ב ריבועא דרבעוה רבנן. הרי מבואר דגם ר"א ס"ל דלא בעי' מרובע. וצ"ע:

פרק ג

משנה א

[אות יח] **הנודר מן המזון**. שינה בלשון ולא קתני הנודר מן המזון אסור בכל חוץ ממים ומלח. וכה"ג במתני' (רפ"ח דחולין). עיין תשובת מהרי"ק (שורש צ"ט):

[אות יט] **בהרע"ב ד"ה הנודר. אלא חמשת המינין**. קשה לי הא למאי דמסקינן להלכה (בפ"ו דברכות) דעל אורז מברכין במ"מ א"כ גם אורז הוי מזון ולתסר גם באורז. וצ"ע:

[אות כ] **בהרע"ב ד"ה ולישראל בתרומה** דהא חזי לכהנים. הכי איתא במפורש בסוגיא (דף כ"ח ע"א) דהא חזי למרובי בנים מי לא תנן מערבים לנזיר ביין ולישראל בתרומה. הרי דטעמא דרבנן משום דחזי לאחריני ולכאורה קשה כיון דטעמא דסומכוס דס"ל דמשום שבות גזרו בה"ש וכמ"ש הרע"ב בסמוך א"כ דלמא גם ת"ק ס"ל דבעי' דחזיא לדידיה אלא דס"ל כר' דל"ג על שבות בה"ש מש"ה מערבין דלא בעי מתשיל עלה ומפריש ממנו. אמנם באמת לק"מ דמה דמכרחינן בסומכוס דס"ל דמשום שבות גזרו בה"ש היינו כדפרכינן ומאי פסקא דמשמע דוקא לישראל בחולין אבל לא בתרומה הא משכחת לה דמערבין בתרומה ביותר מב"ס בענין דאי מתשיל עלה ומפריש מיניה וביה ישאר בחולין שיעור ב"ס ועלה משנינן דס"ל דגזרו על שבות בה"ש. אבל מ"מ כיון דרבנן אמרי סתם ולישראל בתרומה משמע כשאר עירוב בשיעור ב"ס מצומצם וכמ"ש תוס' כעין זה (דף ל"א ע"א) ד"ה דמאי א"כ ע"כ אין הטעם משום דאי בעי מתשל ומפריש מינה דהא יחסר משיעורו אע"כ דהטעם דלא בעינן חזי לדידיה גם מבואר כן מהברייתא בסוגיין דב"ש ס"ל דאין מערבין לנזיר ביין ולישראל בתרומה והשיב ב"ה מהא דמערבין ביה"כ וע"כ משום דחזי לקטנים מבואר דטעמא דב"ה דמערבינן בתרומה דחזי לאחריני וברש"י פסחים (דף כ"ג ע"א) כתב הטעם דאי בעי מתשיל ומפריש עלה. תמוה. וברש"י ריש פירקין כתב באמת במתני' הטעם דחזי לאחריני. ולכאורה קשה לי על סומכוס דלישראל בתרומה דבעי' חזי לדידיה ישאר קושית ב"ה דמ"ש ממערבים ביה"כ כיון דחזי לקטנים ומה דמשנינן בסוגיין על ב"ש דהתם איכא סעודה הראוייה מבע"י. מ"מ בתרומה ביותר מב"ס הא השתא חזי לכהנים. ומבע"י הוי סעודה הראויה לכל במגו דאי בעי מתשיל ומפריש מיניה. בשלמא לב"ש ניחא דהא ס"ל דלא מקרי סעודה ראויה בשביל דמתשיל עלה דהא ס"ל דאין מערבין לנזיר ביין, אבל לסומכוס יקשה. ואולי יש לדחוק דדוקא היכא דמבע"י חזי בלאו מתשיל עלה בזה מהני אם השתא חזי לאחריני אבל לא דחזי מבע"י ע"י מתשיל עלה אא"כ היכא דהוי סעודה אפי' בה"ש ע"י מתשיל עלה ודוחק:

[אות כא] **תוי"ט ד"ה סומכוס. אפילו בה"ש**. דסבר כרבנן דמשום שבות גזרו בה"ש. אבל לנזיר ביין דמודה סומכוס היינו דליכא שבות לשאול עלה בשבת דהוא לצורך שבת שיהא מותר לשתות יין בשבת ונשאלין לנדרים שהן לצורך שבת בשבת. תוס':

משנה ב

[אות כג] **במשנה אבל לא בטבל**. אף למה דקי"ל כרבי דכל שהוא משום שבות לא גזרו בה"ש א"כ יכול להפריש בה"ש מ"מ כיון דעכשיו לא חזי לשום אדם לא מהני במה דיכול להפרישו ודוקא בההיא דסומכוס דס"ל דישראל בתרומה לא. בזה היה קשה כיון

דעכשיו חזי לאחריני בזה נימא אי בעי מתשיל עלה ויחזור ויפריש והיה חזי גם לדידיה מש"ה צריכים לומר דסומכוס סבר כרבנן דגזרו משום שבות בה"ש. תוס':
[אות כב] **תוי"ט ד"ה והכהנים. מתני' דלקמן דסתם כר'**. אין זה מספיק דאף דסתם מתני' דלקמן לענין זה דלא כסומכוס דמשום שבות לא גזרו בבה"ש. מ"מ היה לנו לומר מדנקט הכהנים בחלה ובתרומה מוכח דסתם לענין זה כסומכוס דבעי' דוקא חזיא ליה ומש"ה אף דמ"מ גם ישראל בתרומה מערב משום דאי בעי מתשל עליה ומפריש עליה מניה וביה. מ"מ אם הוא בצמצום ב"ס אין מערבים ונקט הכהנים בחלה דהוי מלתא דפסיקא אף בב"ס מצומצם. והכי מוכח מדברי תוס' (דף ל' ע"ב) דהקשו על מתני' דאבל לא בטבל הא חזי לתקוני בה"ש ואין לומר דההיא אתיא דלא כר' וכו' ותירצו כיון דעכשיו לא חזי לשום אדם. ולכאורה תמוה דמ"מ אמאי קתני כהנים בחלה ובתרומה גם לישראל לשתרי כיון דהשתא חזי לאחריני וגם לדידיה חזי ע"י דאי בעי מתשל עלה ויהיה מוכרח בהחלט דמתני' דלא כר' (זולת דנימא דס"ל לתוס' כמ"ש הרא"ש די"ל דכהנים בחלה ובתרומה אורחא דמלתא נקט וה"ה לישראל) א"ו כנ"ל דנקט כהנים דהוי מלתא דפסיקא אף בב"ס מצומצם אבל קושייתם רק על דינא אבל לא בטבל דמשמע ג"כ סתם אף ביתר מב"ס:
אולם ק"ל על דבריהם שם שכתבו ומיהו איכא למימר הא דפריך פשיטא היינו משום דמרישא שמעינן להו דקתני מערבין בדמאי וכו'. הא מזה אין ראיה דבדמאי מערבים היינו בכל ענין אף בב"ס מצומצמות דכיון דאי בעי מפקר לנכסיה ונידוק מזה באמת דבטבל כה"ג אסור אבל עדיין י"ל דביותר מב"ס גם בטבל מערבין לזה קתני אבל לא בטבל לומר דבכל ענין לא דמשום שבות גזרו בה"ש. וביותר י"ל דמה דקתני אבל לא בטבל קאי על מה דקתני תחלה והכהנים בחלה ובתרומה ע"ז אמר אבל לא בטבל ר"ל דכהנים בטבל דאף דאי בעי מפריש וחזי כולה לדידיה מ"מ אין מערבים דמשום שבות גזרו בה"ש וזה לא ידענו מבבא דמערבים בדמאי דהא החידוש בדמאי דאף לישראל מערבים בו:
ויעויין ברשב"א בחי' יבמות (פ' חרש) שהקשה לשיטתיה דאיסור דרבנן מאכילים לקטן בידים דאמאי אין מערבים בטבל ומפרשי' לה בטבל דרבנן הא חזי לקטנים וכמו דמערבים ביוה"כ מה"ט דחזי לקטנים. יע"ש. ולכאורה קשה הא מתני' דקתני אבל לא בטבל אתיא כפשטא כסומכוס דהא קתני ברישא והכהנים בחלה ובתרומה דמשמע לישראל לא (זולת דנימא דס"ל ג"כ כהרא"ש הנ"ל דאורחא דמלתא קתני) ולסומכוס הא לא מהני חזי לאחריני. ואפשר לומר דקושייתו דלא בטבל סתמא קתני אף ביותר מב"ס וכנ"ל. ובזה אף דמתני' זו סבר כסומכוס מ"מ הא השתא חזי לאחריני לקטנים ובזה מהני

היכא דבה"ש חזי לדידיה ע"י מתשל עלה כמו לנזיר ביין אלא דסומכוס ס"ל דמשום שבות גזרו בה"ש אבל מתני' דמשמע דס"ל דל"ג בה"ש כמ"ש תוס' שפיר יקשה וזהו ממש כקושית תוס' אלא דתוס' כתבו היכא דהשתא לא חזו כלל לשום אדם לא מהני מכח מתשיל עלה ובזה יחול קושית הרשב"א דהא חזי לאחריני לקטנים. אמנם עדיין יש לפקפק דהא לסומכוס צ"ע בטעמא דמערבין ביוה"כ משום דהוי סעודה הראויה מבע"י כדאמרינן לב"ש וא"כ אין הכרח דמשום קטנים מקרי חזי לאחריני היכא דלא הוי סעודה הראויה מבע"י וכמ"ש התוי"ט בשם הרא"ש וכן ר"ה דאמר שבועה שלא אוכל וכו' קשה לי דמה זו ראיה הא י"ל דהטעם משום דאי בעי מתשל עלה כמו בנזיר ביין דמודה סומכוס ועיין. וא"כ סתמא דהכא ודלקמן לא סתרי אהדדי. ואדרבה בזה היה ניחא טפי הא דלא נקט בהיפוך ג"כ בסיפא בין הדברים שאין מערבים דישראל בתרומה לא. די"ל דלאו מלתא דפסיקא היא דהא אפשר בישראל בתרומה דידיה שהוא יותר מב"ס. ולזה מוכרחים אנו לדברי הרא"ש:

[אות כה] **תוי"ט ד"ה השולח ערובו. ולא המנוהו רבנן לקטן.** וכתבו תוס' עלה ואע"ג דאמרי' בפסחים גבי בדיקת חמץ המנוהו רבנן בדרבנן היינו בבית שלהם וכו'. ולא זכיתי להבין קושייתם דהתם מעידים שבדקו המנוהו רבנן לעדותם במידי דרבנן וה"נ הכא באמת י"ל דאם באו ואמרו הנחנו עירוב דנאמנים. אבל מתני' מיירי רק בשולח ולא באו לחזרה להעיד שעשו כן. דגם בשולח ע"י גדול ליכא בזה ענין עדות ומצריכים לטעמא דחזקה שליח עושה שליחותו כמבואר בסוגיין ובקטן ליכא חזקה זו וה' יאיר עיני:

[אות כו] **בא"ד והר"ר יונתן פירש.** וכ"כ רש"י. ותוס' הקשו ע"ז ע"ש:

[אות כד] **במשנה או ביד מי שאינו מודה בעירוב.** כתב בלח"מ ונ"ל דבזה אפי' בערובי חצירות אינו עירוב:

משנה ג

[אות כז] **הרע"ב ד"ה למעלה מעשרה אין ערובו.** בסוגיא מבואר דאם נתנו באילן תוך ד"א למקום שביתתו אף למעלה מעשרה עירובו עירוב ומתני' רק כשהאילן רחוק ד"א ממקום שביתתו או דמתכוין לשבות בעקרו ונופו נוטה חוץ לד' אמות וצריך עיון על הרע"ב שלא כתב כלום מזה אח"כ ראיתי שהרב המגיד (פ"ו מהל' ערובין) תמה כן על הרמב"ם והרי"ף שהשמיטו כ"ז. וכתב נראה שהם סוברים שאינה כהלכה אבל האחרונים פסקו כן וכן כתב הרשב"א עכ"ל:

[אות כח] **בהרע"ב ד"ה אפי'. מקום ד' בעינן.** היינו במניחו על דבר שגבוה י':

[אות ל] **תוי"ט ד"ה נתנו בבור. הכי מוקי בגמרא.** דאי בעומד ברה"ר הוא במקום אחד ועירובו במק"א ואי דקאי ברה"י פשיטא אע"כ דקאי בכרמלית. וכתב תוס' הו"מ למימר דעומד ברה"ר ומשום דהנותן עירובו יש לו ד"א אלא דבעי לשנויי אפי' נתכוון לשבות חוץ לד"א מן הבור דומיא דרישא וכו', וקשה לי הא עתה דמוקי דקאי בכרמלית ג"כ לא הוי דומיא דרישא דע"כ לא מיירי רישא בכך דא"כ אמאי למעלה מי' אין ערובו עירוב הא הוי רק שבות דל"ג בין השמשות. ואף דהוי ב' שבותים שימוש מחובר ואפוקי מרה"י לכרמלית. מ"מ לא גזרינן בה"ש דהרי לפי מה דמוקי בסוגיא הרישא בעמד ברה"ר וא"כ למטה מי' הוי ב' שבותים וכי היכי דלמטה מי' בעומד ברה"ר ל"ג בה"ש ה"נ בלמעלה מי' ועומד בכרמלית וכמו דס"ל כן להתוי"ט בפשיטות במה דהקשה דלפלוג ולתני בדידיה באילן גופיה כו'. וא"כ ע"כ רישא רק בעומד ברה"ר. וא"כ עדיין לא הוי דומיא דרישא:

[אות כט] **בהרע"ב ד"ה נתנו במגדל. והואיל ואיכא תרתי.** תמוה לי דהא באילן למטה מי' ג"כ הוי ב' שבותים דמוציא מכרמלית לרה"ר וגם משתמש באילן. אח"כ מצאתי בשו"ת שער אפרים שתמה כן וע' בחידושי אבן העוזר שכתב ליישב ע"ש. ותוס' כתבו דמיירי במגדל שאינו של בנין ואינו בא במדה דבזה מותר לכתחלה למשוך החבלים דחותמות שבכלים מתיר ומפקיע וחותך והא דלא שרי בלא"ה דיכול לסתור הכלי דאין סתירה בכלים היינו דבנין וסתירה גמורה יש ג"כ בכלים. ויעויין בתוס' בשבת (דף קנ"ה ע"א) ד"ה למטה. א"נ כר' דאמר משום שבות ל"ג בה"ש. ולכאורה תמוה דא"כ גם בלא נעץ יתד באילן דהוי שבות דמשתמש בצידי אילן יהיה ג"כ עירובו ערוב דהא משום שבות ביה"ש ל"ג ואף דהוי ב' שבותים מכרמלית לרה"ר ושימוש במחובר מ"מ ל"ג בה"ש וכנ"ל. אח"כ מצאתי שתמה כן בתשובת מעיל צדקה (סי' ט'). ולענ"ד י"ל דנקט נעץ יתד דיהיה מלתא דפסיקא דערובו עירוב דבלא נעץ יתד אם עירב בין יו"ט לשבת דהא קי"ל יו"ט ושבת ב' קדושות וצריך שיקנה העירוב ליום ב' בבה"ש שבין יו"ט לשבת דבזה אסור להשתמש באילן בה"ש דהא ממנ"פ אם הוא יום אסור משום יו"ט ואם הוא לילה אסור משום שבת וכה"ג אין ערובו עירוב. אבל בנעץ יתד גם בכה"ג עירובו עירוב דמצד הוצאה מכרמלית לרה"ר בזה שייך דגם בבה"ש כזה ל"ג דהא מצד יו"ט ליכא איסור הוצאה:

[אות לב] **בתוי"ט ד"ה אם ספק כו'. התם תרי חזקות לקולא.** ור' ירמיה משני הקושיא דר"מ אדר"מ דטהרות משנתינו שהיה עליו שרץ כל בה"ש. ומקשה א"כ בהא לימא ר"י ספק עירוב כשר. ותימא דלמאי צריך לאוקמי שהיה עליו כל בה"ש לוקמי רק דנגע בפנינו שרץ רגע אחד בבה"ש דאין הספק באיזה זמן נטמא התרומה דהא אנן רואים

באיזו רגע נגע השרץ והספק רק על אותו רגע אם הוא יום או לילה דל"ש בזה חזקה דתרומה ומש"ה ר"מ מטמא ור"י ס"ל דספק עירוב לקולא. וצ"ע. ובתוס' ד"ה אר"י הקשו על שיטת רש"י דחזקת העמד על תחום ביתו הוי חזקה דא"כ מה מקשה דר"מ אדר"מ הא י"ל דבמתני' מש"ה לא אוקי תרומה אחזקתה משום דאיכא חזקה אחרת דהעמד אדם על תחום ביתו. וכתבו דניחא ליה לשנויי אפי' סבר ר"מ ערובי תחומין דרבנן דהשתא לא מצי לשנויי הכי משום דמתני' איכא חזקה לחומרא דכיון דאיכא נמי חזקה לקולא הו"ל דהוי עירוב דספק דרבנן לקולא מש"ה מוקי מתני' בב' כיתי עדים דלא שייך למימר הכי כיון דאיכא דמפקא ליה מחזקתה עכ"ל. ותמיהני הא השתא קיימינן דבתחומין דרבנן ראוי להקל בספיקא בלא חזקה דהא נגד חזקת תרומה איכא חזקת תחום ביתו. וא"כ מה בכך דתרי ותרי מפקי לה מחזקה. הא כי היכא דמפקי מחזקה דתרומה מפקי נמי מחזקה דתחום ביתו והוי שוב ספק השקול ולקולא. וצ"ע. ומ"ש התוס' בד"ה הכא בשני כיתי עדים דר"מ ל"ל אוקי תרי בהדי תרי אע"ג דבפ"ג דכתובות אמרי' אוקי ב' בהדי ב' אפי' בדאורייתא כו'. קשה לי הא התם אמר: כן בממון דאוקי בחזקת בר שטיא. אבל באיסור באמת אמרינן דלכה"פ הוי ספיקא דרבנן היינו דחז"ל אמרו שלא לסמוך אחזקה בתרי ותרי ועיין תוס' כתובות (דף כ"ו ע"ב) דנקטו הקושיא דתרומה דרבנן ולא החמירו כדאמרי' התם גבי כהן. ותירצו אי משום דמ"מ תחומים דאורייתא או כיון דנטמאו לפנינו גרע ודבריהם כאן צ"ע. וביותר קשה הא ביבמות (דף ל"א) אמרי רבה ור"י דתרי ותרי ספק דאורייתא והגמ' דחי לה מהאי עובדא דבר שטיא הרי דרבה ור"י ס"ל דאפי' מן התורה לא אוקמי אחזקתה והכא הרי מרא דשמעתתא רבה ור"י וא"כ מה הקשו התוס'. וצ"ע:

משנה ד

[אות לא] **בהרע"ב ד"ה ר"י ור"ש. דאמרינן העמד ערוב.** והכי אמרי' בסוגיין כיצד אר"י ספק עירוב כשר עירב בתרומה ספק מבע"י נטמאת וכו' מ"ש תרומה דאמרי' העמד תרומה על חזקתה דבלא"ה היה אסור מספק דאמרי' העמד אותו על חזקת תחום ביתו ואימור לא עירב ואיכא חזקה לחומרא כנ"ל וחזקה לקולא חזקת תרומה דהיא טהורה ובדרבנן אזלי' לקולא דסבר ר' יוסי תחומים דרבנן ושאני בההיא דמקואות (פ"ב מ"ב) דר"י מטמא בספק אף בטומאה קלה. דהתם איכא חזקה לחומרא חזקת טומאה. גמ' עפ"י פירש"י ותוס'. אך בתוס' ד"ה א"ר ירמיה צידדו לומר דחזקת תחום ביתו לא מקרי חזקה. וקשה לי דא"כ מוכח מדלא משני מן דר"י אדר"י דהתם ליכא חזקת היתר והכא איכא חזקת תרומה. וגם מה פרכינן אדרבה העמד מקוה על חזקתה דלמא באמת מכח

זה הוי ספק השקול דאוקי חזקה בהדי חזקה וספיקא לחומרא. אבל הכא איכא חזקת תרומה. ובהכרח צ"ל דבנתגלגל או נפל גל ליכא כ"כ חזקה כיון דאיכא שינוי בגוף התרומה א"כ הרי חזינן דר"י מיקל אפי' בספק השקול וצ"ע. ועיין שבת (דף ל"ד ע"א) תוס' ד"ה שניהם קנו עירוב:

ובאמת לא זכיתי להבין פשטות הסוגיא דכל שאין אנו מקשים מסברא דבפירות ספק נתקנו נוקי בח' טבל ע"כ דאפשר דמ"מ כיון דתחומים דרבנן מקילי' כמו דס' ר"מ במקוה בספק טבל וכן לר' יוסי לשנוייא דר"ה ב"ח דבטומאה הוא דמחמירי' דיש לו עיקר בדאורייתא. יהיה איך שיהיה אם מסברא בעלמא לא פרכינן מה זה קושיא מ"ש בתרומה דאמרי העמד תרומה על חזקתה דלמא באמת ל"צ לחזקת טהרה דתרומה אלא בפשוטו דבכל ספק מקילין בעירוב ואפי' באתחזק איסורא וא"כ עיקר הפרכא רק לשנויי דרבא דמחלק דטעמא דר"י במקוה משום העמד טמא על חזקתו וה"נ בפירות טבל והו"ל לאקשויי לרבא מ"ש טבל ממקוה אבל לא למנקט הקושיא מ"ש תרומה וצע"ג וה' יחנני וילמדני:

משנה ה

[אות לג] **תוי"ט ד"ה מתנה אדם כו'. דבדרבנן יש ברירה** אבל אילו היה דאורייתא לא היה יכול להתנות. ואינו דומה לכל תנאי שאדם מתנה ולא אמרי' ביה אין ברירה דהתם מתנה על דבר א' כגון האומר כתוב גט לפלונית אשתי אם תצא בפתח תחלה וכן האומר אם בא חכם למזרח יהא עירובי עירוב ואם לאו יהא בטל. לא היה תלוי בברירה. אבל המתנה על שני דברים כגון האומר לאיזו שתצא בפתח תחלה וכו' וכן אם בא חכם למזרח עירובי למזרח למערב עירובי למערב זה תליא בברירה. הר"ן בשם הרמב"ן (פ' כל הגט). ואני עני בדעת איני מבין דברי קדשם במה נקרא הך דהכא מתנה על ב' דברים דהא תינח אם עירוב א' היה קונה או למזרח או למערב אבל כיון דבאמת אין עירוב המזרח פועל כלל למערב וכן בהיפוך. וכל א' הוי מלתא בפ"ע ולגבי כל א' הוי מתנה לדבר אחד. דכשמניח במזרח ואומר אם בא למזרח יהא עירובי זה עירוב ובאם לאו יהא עירובי זה בטל. זה מהני. וכשמניח אח"כ למערב ואומר אם בא למערב יהא עירובי למערב ואם לאו יהא בטל זהו ג"כ מהני. וכיון דכ"א בפני עצמו מהני למה יגרע מה שמערב בב' מקומות ובכל חד מהנה תנאי בחד מלתא. וצע"ג:

משנה ו

[אות לד] **הרע"ב ד"ה או מערב לשני ימים. דספיקא להו לרבנן שבת ויו"ט**. ותמוה לי דבסוגיין איתא א"ל לר"א אי אתה מודה שאין מערבין בתחלה מיו"ט לשבת א"ל אבל הא

לאו קדושה אחת היא ור"א התם משום הכנה. והא אינהו לנפשייהו ע"כ ג"כ ס"ל יסוד זה דאף אם ב' קדושות הם דא"י לערב מזה לזה משום הכנה דהרי בסוגיין (דף ל"ט ע"א) דייקי' ממתני' דכיצד הוא עושה וכו' ונוטלו וכו' דדוקא באותו פת. ויקשה אמאי בפת אחר לא הא בממנ"פ אם חדא קדושה היא ל"צ כלל לעירוב ליום השני ואי ב' קדושות יהא הדין דמערבים מזה לזה אע"כ דמ"מ אין מערבים מזה לזה משום הכנה ופת אחר הוי כמערב לכתחלה א"כ מאי הקשו לר"א ואף לתרוצא ב' דתוס' ד"ה ור"א התם וכו' דרבנן הקשו לר"א גם מעירובי חצירות. הא מ"מ משמע מדבריהם דקושיתם לר"א גם על ע"ת ובפרט למ"ש תוד"ה משום הכנה דסוגיא דאלו עוברין ס"ל דר"א לית ליה הכנה ובאמת מערבים ע"ח לר"א מיו"ט לשבת א"כ מה דקאמר ר"א אבל היינו בע"ת ועלה הקשו לו הא לאו קדושה אחת היא ויקשה כנ"ל הא לרבנן לנפשייהו ס"ל ג"כ הכי דאף לפי הצד דב"ק הם אין מערבים מזה לזה וצע"ג:

[אות לה] **תוי"ט ד"ה מערב. ואין נראה לחלק**. בפרישה כתב באמת לחלק כן דבב' רוחות אסור דמיד שנטלו ממקום הראשון ביו"ט ורוצה להניחו למקום אחר נתעקר שם עירוב ראשון והוי כמניח עירוב מחדש משא"כ כשמניחו על מקום הראשון. ומ"מ כשמערב ברגליו אפשר דאפי' למקום אחר מותר כיון שאינו עושה שום הנחה ולא מדבר שום דיבור לא הוי מעשה הכנה ע"ש. ומדברי הט"ז (רס"י תט"ז) משמע דאף לערב ברגליו אסור לרוח אחרת:

משנה ח

[אות לו] **תוי"ט ד"ה ועוד אמר ר"י. וצריכא דאי אשמועינן**. ראש השנה (היינו מתני' שלפני זו) בהא קאמר ר"י משום דלא קעביד מידי אבל כלכלה דמחזי כמתקן טיבלא אימא מודה להו לרבנן ואי אשמעינן הני תרתי משום דליכא למגזר עלייהו אבל ביצה דאיכא למגזר בה משום פירות הנושרין ומשום משקין שזבו אימא מודה להו לרבנן צריכא. גמ'. וקשה לי דהתינח לר' יוסף ולר' יצחק ריש ביצה דטעמא דביצה משום פירות הנושרין ומשום משקין שזבו. אבל לאינך טעמי דאיסורא דביצה משום מוקצה בבא דביצה מיותר. וי"ל דלאינך טעמא אשמעינן בבבא דביצה דל"א מוקצה מחמת יום שעבר דא"א דאמרינן ליה נימא הכא נמי מגו דאתקצאי כו' עיין תוס' (סוכה י' ע"ב). וא"ת א"כ למה לא עביד בגמ' האי צריכותא ותו קשה הא מכלכלה נמי נשמע זה דל"א מוקצה מחמת יום שעבר דאל"כ מה מהני התנאי מ"מ ליתסר משום מגו דאתקצאי. י"ל דלמ"ד (בפ"ג) דגיטין דטעמא דר"י דאוסר בלוקח יין מבין הכותים הוא מטעם שמא יבקע. לא נשמע מכלכלה די"ל דע"כ ל"ח לשמא יבקע אלא בדאורייתא אבל בכלכלה

כיון דתרומות פירות דרבנן ואפילו של זיתים וענבים להרמב"ן הוי דרבנן דדוקא יין הוא דאורייתא כמ"ש הב"י או"ח בשמו ל"ח לשמא יבקע וא"כ לא אתקצאי בה"ש דיוכל לתקן ולומר מה שאני עתיד להפריש. ומ"מ לא עביד בגמ' האי צריכותא גבי ביצה משום דלרב משרשיא בגיטין שם דטעמא דר"י בלוקח יין משום דאין ברירה ועי' עירובין (דף ל"ו ע"ב) דמההיא דאיו משמיה דר"י מוכח דאפי' בדרבנן אין ברירה א"כ כבר נשמע מכלכלה דל"א מוקצה מחמת יום שעבר והגמ' נקט הצריכותא באופן דיספיק לכל האמוראים. וא"ת א"א דר"י ס' י"ב ובכלכלה כיון דהוא דרבנן ל"ח לשמא יבקע, א"כ למה צורך להתנות בראשון ובשני יעמוד בבה"ש שבין ב' הימים ויאמר מה שאני עתיד להפריש אחר יו"ט דהא אם יום א' הוא יו"ט בה"ש זה הוי בה"ש. דאפוקי יומא ואי יום ב' יו"ט הוי בה"ש דעיולי יומא. י"ל דמה דל"ח בדרבנן לשמא יבקע, היינו בא"א בענין אחר אבל לכתחילה בודאי טוב לתקוני שלא יהא חשש איסור כלל. אך עכ"פ מיגו דאתקצאי ל"ש ביה דהא אלו צריך לאוכלו בה"ש היה מותר ע"י שיאמר מה שאני עתיד להפריש. ולפ"ז אתי שפיר הא דקשיא ליה בביצה (דף ג') דר"י ורבינא סוברים בטעמא דר"י דהכא בביצה דתאכל בשני אבל בראשון לא משום משקין שזבו. והוקשה להם דר"י אדר"י והוצרכו לדחוק לתרץ דמוחלפת השיטה או דלדבריהם דרבנן קאמר עיי"ש וקשה וכי כעורה אוקימתא דעולא שם דטעמיה דר"י הכא משום דמיירי בתרנגולת העומדת לגדל ביצה ורויחא טובא ועל מה מיאנו בדעולא. גם קושיות מהרש"א שם בתוס' ד"ה מוחלפת דתקשה דרבנן דר"י אדרבנן דר"י קשיא מאד. ולדברינו אתי שפיר דר"י ורבינא נדו מאוקימתא דעולא די"ל דסבירא להו דטעמא דר"י בלוקח יין משום דאין ברירה (ואף דר"י סבר דאין חילוק בין תולה בד"ע או לא מדפריך לאיו מ"ש לכאן ולכאן כו' א"כ מוכח מהאי דר"י דמהיום אם מתי דס"ל לר"י יש ברירה מ"מ י"ל דבלוקח יין כיון דאפשר דלא יבורר כלל דאפשר דלא יפרוש בזה אמרי' א"ב וכפי דמחלקי התוס' בגיטין ד"ה ר"י) ומש"ה לא ניחא להו אוקימתא דעולא דא"כ אייתרא בבא דביצה הכא דמוקצה מחמת יום שעבר כבר נשמע מכלכלה דלא אמרינן. אבל דרבנן אדרבנן לא קשיא דשפיר י"ל כאוקימתא דעולא דהם יכולים לסבור יש ברירה ולא נשמע מכלכלה דהא יש תקנה בה"ש לומר מה שאני עתיד ואצטרי' בבא דביצה להשמיענו דל"א מוקצה מחמת יום שעבר:

[אות לז] **תוי"ט ד"ה ולא הודו. וליכא למימר מגו דאתקצאי**. דברי התוי"ט סתומים ובאמת בתוס' סוכה (דף י' ע"ב) ד"ה עד. מבואר דהקושיא גם בב' י"ט של גליות דליתסר בשני דהא בבה"ש אסור דשמא יו"ט הוא ולתסר בב' דשמא היום יו"ט ואסור משום

מוקצה דבה"ש והוכיחו מזה דמוקצה מחמת יום שעבר לא אמרינן ע"ש. ולפ"ז יש לי לדון בפסקא דהש"ע א"ח (סי' תקט"ו ס"א) בעובד כוכבים שהביא דורן לישראל ביו"ט א' דמותר לערב יו"ט ב' בכדי שיעשו. הא לפסקא דהמחבר (סי' תצ"ה ס"ד) דביו"ט קי"ל כר"י דמוקצה אסור. וא"כ נימא דאתקצאי וזהו לא מקרי מחמת יום שעבר דהא אפילו הוא לילה אסור בשיעור כד"ש. ובזה יש ליישב דברי רש"י בההיא דעובד כוכבים שהביא דורן דכתב דמוקצה דמחובר אפי' ר"ש מודה והיינו דהיה קשה לרש"י דאם איתא דר"פ סבר כר"י אמאי לערב מותר אחר שיעור כד"ש דלערב משמע דלערב יו"ט ראשון ונימא מגו דאתקצאי אע"כ דסבר הר"ש זולת דמוקצה דמחובר גם לר"ש אסור:

פרק ד

משנה א

[אות לח] **במשנה מהלך את כולה.** וזהו אף אם יצא לשם במזיד כיון דכל העיר נחשב כד' אמות דגם במזיד יש לו ד"א. כ"כ תוס' לעיל (דף כ"ט ע"א) ד"ה והושיבו וכו'. ובב"י דקדק כן מדברי תוס' (מ"ג ע"א) ד"ה הלכה וכו' ולא ידעתי אמאי לא הביא דברי תוס' הנ"ל המפורשים אולם דעת הרמב"ם והרמב"ן דביצא לדעת אינו מהלך את כולה וכתב הה"מ שנראה לו עיקר כדבריהם מדקתני הוליכוהו לעיר אחרת דמשמע דהוליכוהו באונס ולא נקט כחה דהתירא בהלך מעצמו אלא ע"כ דבאמת בהלך במזיד אסור:

[אות לט] **במשנה שרצו להחמיר.** מיירי בספינה שהולכת ברקק דאם לא כן כיון דקי"ל אין תחומין למעלה מי' אמאי רצו להחמיר. וכן במתני' דבסמוך מיירי בהכי. דאל"כ אף אם לא היה בתוך תחום קודם חשיכה מאי הוי הא אין תחומין למעלה מי'. גמ'. והיכא דהיה למעלה מי' במקום שבאו בשבת בתוך י' שם קנו השביתה ויש להם משם אלפים אמה לכל רוח. תוס' (דף מ"ה ע"ב) ד"ה ליקנו. ועיין במהרש"א שם דהיינו הכא כיון שראו העיר מרחוק על הים והיה דעתם לקנות שביתה בעיר. וכיון דאין תחומין למעלה מעשרה הרי העיר לא היה חוץ לתחומן וקנו שביתה בתחלת שבת בעיר ההיא כההיא דלקמן בפרקין (מ"ד) דאם הוא בתוך התחום של עיר כשחשיכה ודעתו לשבות בעיר דקנה שם והוא כבני העיר. אבל בעלמא אם היה תחלת שבת למעלה מי' כשבא בשבת תוך י' אין לו אלא ד"א משם דבשבת לא קנה שביתה כמו בגשמים שירדו בשבת. וכן בישן (לקמן מ"ה). ע"ש. וזה דין חדש שלא הובא באחרונים:

[אות מ] **בהרע"ב ד"ה שרצו. ועוד שהרי שבתו באויר מחיצות.** מסוגיין לא משמע כן אלא דלרע"ק בעומדת מדינא אסור ובמהלכת החמיר על עצמו שמא תעמוד ולאו

אדעתיה והא דבאמת בעמדה אסור מדינא אף דמשמע היכא דשבת באויר מחיצות גם רע"ק מודה דהוי כד' אמות כתבו תוס' דבספינה ס"ל לרע"ק דלא מקרי מוקף מחיצות דהמחיצות להבריח מים עשויות. נמצא דפליגי בתרתי דבדיר וסהר פליגי היכא דלא שבת באויר מחיצות. ובספינה פליגי אף בשבת אם נקרא מוקף מחיצות ובמהלכת כ"ע ס"ל דמותר מדינא ע"ש ומה"ט גם דברי התוי"ט ד"ה שרצו וכו' דהואיל ויצאו חוץ לתחום רצו להחמיר וכו'. פלא בעיני שנטה מדברי תוס' אלו ובחר לו דרך לעצמו וזהו דלא כמסקנא דסוגיין וכנ"ל:

משנה ב

[אות מא] **במשנה עד שלא חשיכה.** ואם אמרינן אין תחומין למעלה מי' מיירי מתני' בספינה שהולכת ברקק גמ'. אבל בלא"ה לא קנו שביתה בשום מקום ובכה"ג במקום שבאו בשבת תוך י' שם קנו שביתה ויש להם משם אלפים אמה לכל רוח. תוס' (דף מ"ח ע"א ד"ה ליקנו וכו'):

משנה ה

[אות מב] **הרע"ב ד"ה יש לו אלפים. חפצי הפקר אין קונין שביתה.** ומ"מ חפצי א"י קונה שביתה במקום שהי' החפץ כשקדש היום. אף דא"י לאו בר שביתה והוי כהפקר גזרו חז"ל בעלים א"י אטו בעלים ישראל. גמ'. ואם הביאם ע"י מחוץ לתחום שביתתן אף מי שלא באו בשבילו אסור לטלטלם ביו"ט מחוץ לד"א אא"כ הוא בעיר שמוקף מחיצות מטלטלים בכל העיר:

משנה ו

[אות מג] **ברע"ב ד"ה פתוחות. ואין להם דריסת הרגל.** וכ"כ רש"י ובדרישה (סי' שע"ח) תמה בזה. הא כיון דכל אחת עירבה לעצמה הוי רגל המותרת במקומה דאינה אוסרת (כמו שפסק הרע"ב (לקמן פ"ו מ"ט) ותירץ דכונת רש"י למה דאמרינן בסוגיין דהא דב' החיצונים אסורין מיירי שנתנה אמצעית עירובן בזו ועירובן בזו. אבל בהניחו החיצונים עירובן באמצעית כולם מותרין זה בזה כיון דערבו החיצונים בהדי אמצעי הו"ל חדא. או דמיירי שנתנו באמצעית ובב' בתים. (דהשתא לא מחברן חיצונית בהדדי. רש"י) ועלה פרכינן דלתסרו כולן כיון דנתנו עירובן באמצעית לתסרו שנים החיצונים אהדדי ולתסרו כלהו דהוי כחמשה ששרויין בחצר אחת ושכח אחד מהן ולא עירב דאסרי אהדדי. ומשני אם אמרו דיורין להקל יאמרו דיורין להחמיר (יאמר שהעירוב מביא הדיורין לתוכה כדי לאסור עליהם הא לא דיירי ממש בגוה. רש"י) ולזה ס"ל לרש"י דמש"ה נקט במתני' ופתוחות לרשות הרבים דאילו פתוחים זה לזה מאחר שיש להם דריסת הרגל זה ע"ז

וגם עירובן מונח באמצעית הוי כאילו דיירי ממש ואוסרים על האמצעי ע"ש. וזה אינו מספיק על רע"ב שלא הביא כלל אוקימתא דהש"ס וצ"ע:

משנה ז

[אות מד] **ברע"ב ד"ה לא אמר. ואין לו אלא ד'**. זהו דברי רב בסוגיין אבל כל הפוסקים פסקו כשמואל דתניא כוותיה. ובפירושא דשמואל רבו דברי הפוסקים ע"ש:

משנה י

[אות מה] **ברע"ב ד"ה רמ"א. הר"ז חמר גמל**. והא דלא אמרי' דלא יזוז ממקומו דשמא לאו עני הוא ולא קנה שביתה שם וממקומו עקר דעתו ואין לו אלא ד"א וכדלעיל (במשנה ז'). צ"ל ג"כ כיון דעומד בעירו לא עקר דעתו מעירו וכמ"ש התוי"ט שם בשם התוס' ועיין במהרש"א:

משנה יא

[אות מו] **ברע"ב ד"ה אפילו אמה. הבלעת תחומים**. היינו לדבר הרשות אבל לדבר מצוה מודו. ומש"ה אתי שפיר ההיא דפרקין מ"ג דהתם יצא לדבר מצוה. גמרא (דף מ"ה ע"א):

פרק ה

משנה ז

[אות מז] **ברע"ב ד"ה מה שנשכר מפסיד. אלא כלה כד' אמות**. ונגד זה במקום שנותן ערובו נותנים לו ד"א וחוצה להן אלפים לכל רוח ומתני' דהכא כר"י דמתני' (פ"ד מ"ה). דאילו לחכמים דשם דס"ל דיש לו ד"א לכל רוח. א"כ הלא נשכר ד"א דהא עתה מה שמפסיד דחושבין העיר לחשבון ד"א נגד זה במקום ערובו יש לו ח' אמות. תוס' וריטב"א:

[אות מח] **בא"ד אינו יכול לילך בתוך העיר**. וכתבו תוס' דמ"מ אם לן באותו העיר מהלך את כלה אבל מ"מ אינו נחשב לד"א להלך חוצה לה:

פרק ו

משנה ב

[אות מט] **תוי"ט ד"ה ר"י אומר. עד שלא יצא היום**. ולפ"ז גם ר"י ס"ל לענין דין ביטול דאחר שהחזיק זה א"י דהמבטל לחזור מביטול ופליגי רק אם צדוקי כעו"ג וזה כוונת התוי"ט (במתני' ד') ד"ה ריא ובש"ס איכא עוד שינוי' ואב"א כאן במומר לחלל שבתות בצינעא כאן במומר לחלל שבתות בפרהסיא היינו דמתני' מיירי בצינעא דאינו כעו"ג

ועד שלא יוציא היינו כפשטא וטעמא דר"י דס"ל דאף אחר שהחזיק יכול לחזור מביטולו וכתב הרא"ש דהאי שינוי' עיקר דא"צ להגיה המשנה ומ"מ אפשר דהלכה כר"מ דא"י לחזור מביטולו אחר שהחזיק דקי"ל הלכה כדברי המיקל בעירוב. ורש"י במתני' כתב ועשו צרכיכם במבוי מבעוד יום דבשבת לא מהני לכו האי ביטול שמא יוציא ויאסור עליכם דקסבר ר"י אע"ג דהחזיקו בני מבוי במבוי תחלה מצי לאהדורי ביה עכ"ל. ותמוה לי טובא דמאי בעי רש"י בזה דעשו צרכיכם היינו מבע"י ולא כפשוטו דלר"מ הזהיר שיראו לזרז דמיד כשקידש היום יעשו איזה שימוש במבוי. ובזה סגי דאחר החזקה א"י לחזור ולזכות בו. ולר"י הזהיר שימהרו במה דאפשר. לעשות כל תשמישם בנחיצה קודם שיוציא ויחזור לזכות. ובריית דקתני עד שלא תחשך היינו דהברייתא נקט הטעם דהוי כעו"ג ולא מהני ביטולו אבל למה דנקט רש"י הטעם דמצי לאהדורי ביה למאי צריך לפרש החזיקו מבע"י. וצ"ע:

ובריטב"א הביא בשם הירושלמי דאף לשינויא ב' הנ"ל דטעמא דר"י דיחזור מביטולו זהו רק בצדוקי דאע"ג דמבטל כישראל לא אלים ביטוליה ולא גמר ומבטל אבל בישראל גמור אלים ביטוליה וכיון דאחזיקו בני מבוי במבוי תו לא מצי למיהדר ביה:

משנה ה

[אות נ] **במשנה ואחד זה אינם צריכים לערב**. בסוגיין מוקי רבה בחצר שבין ב' מבואות וערבו עם מבוי זה ועם מבוי זה והניחו העירוב בחצר כדין שיתופי מבואות ואין צריכין לערב דקאמר ר"ש. היינו דהחצר מותר עם המבואות והם עמה. אבל המבואות אסורות זו לזו. ור"ש לטעמיה דס"ל הכי (לעיל פ"ד מ"ו) בג' חצירות. ורבנן לטעמייהו דס"ל דהאמצעית ג"כ אסורה עם שניהם משום הכי אילו ערבו ביין היו כולם מותרים זה בזה דלעיל מיירי שהניחו העירוב באמצע בב' בתים מש"ה לא מהני לחיצונות אבל הכא במונח בחצר שלשתן מותרות זו בזו. אבל ביין ושמן דלא הוי עירוב להדדי והחיצונות אסורות זה בזה גם האמצעי אסור עמהם. ורב יוסף מוקי פלוגתייהו דר"ש ורבנן בפלוגתא דרבנן ור"י בן נורי דר"ש ס"ל כריב"ן דיין ושמן מחוברים זה לזה ומקרי יכול לערב זה בזה והך תירוצא דר"י לא שייך רק אליבא דאביי דמוקי מתני' דהכא דיין ביין גם בב' כלים מהני ויין ושמן לא דלא חזי לעירובי מש"ה ר"ש דס"ל כריב"ן מקרי חזי לערובי אבל לרבא דמוקי מתני' דיין ביין מהני רק בכלי א' והא דנקט ביין ושמן משום דאורחא דמלתא דהם בב' כלים א"כ מה בכך דר"ש ס"ל כריב"ן דחזי לערובי הא אפילו יין ביין בב' כלים לא מהני. וע"כ דרבא ס"ל כאוקימתא דרבה דמיירי בחצר שבין ב' מבואות. והרע"ב קיצר מאד ולא ביאר פירושא דמתני'. וביותר דלפי מה דנקט כרבא דמיירי בכלי

א' א"כ צריכים לאוקימתא דרבה. א"כ האיך כתב הרע"ב דאין הלכה כר"ש והא קי"ל לעיל (פ"ד) גבי שלש חצירות דהלכה כר"ש כמ"ש הרע"ב שם וא"כ גם הכא הלכה כר"ש וצ"ע:

משנה ז

[אות נא] **ברע"ב בסוף המשנה ד"ה או שאין. לערב דכיחידים דמו עכ"ל**. ומבואר בסוגיין דאף אם מערבי' עם חצר אחרת אינם צריכים ליתן רק עירוב א' ורק אם יש דיורים באותו חצר כיון דאסרי אהדדי ומוליכים עירובם לאחד מבתי חצר בזה צריכים לערב כל חבורה וחבורה:

משנה ח

[אות נב] **בתוי"ט ד"ה מבני מבוי וכו'. דהכא טעמא אחרינא**. עדיין אינו מתורץ מה דאמרי' בסוגיא כולה ר"מ וכו' והיינו לפי הגירסא במתני' דפתוחות זו לזו וטעמא דמציעתא כיון דרובה ערבא לא משתכח. ה"נ נבימא וסיפא דשכח אחד ולא נשתתף וצ"ע. ומ"ש התוי"ט ובתוס' (דף ע"א) נדחקו בזה. אנכי בעניי לא מצאתי מזה בדבריהם:

פרק ז

משנה ג

[אות נג] **תוי"ט ד"ה מלא. והך מלא סגי**. מתניתין ודאי דוקא מלא קאמר דהא קתני מערבין אחד ואין מערבין שנים והיינו דוקא במלא הוא דאין מערבין דהוי נפרצה במלואה למקום האסור וכן במלא במשך יותר מעשר אמות. אבל במלא משך ד"ט רוחב רצו מערבין אחד ורצו מערבין ב' דהוי כפתח:

משנה ה

[אות נד] **תוי"ט ד"ה מאכילין. אבל בידים לא**. ואפילו להעמיד הבהמה שם בידים אסור דגזרינן שמא יתן לה בידים ויחסר הרבה ואינו מותר אלא בקאים לה באפה בענין שמעצמה תלך לשם. ודוקא במתבן שבין ב' חצירות אבל במתבן שבבית כיון דיש לו תקרה אי מפחית ניכר ומותר אפי' ליתן לתוך קופתו:

משנה ו

[אות נה] **במשנה. מניח את החבית כו' ומזכה כו'**. בסוגיין (ד' ע"ג ע"ב) הקשו ממתני' זו על רב יוסף בטעמא דרב דשיתוף שאינו מכניסו ומוציאו דרך פתחים לא שמיה שיתוף. ומשני דאפקיה ועייליה, ותמיה לי ממ"ש תוס' שם ד"ה בני חבורה דהכנסה והוצאה אינו מועיל אם אינו של השותפים באותו שעה דמפיק ומעייל וא"כ איך שייך במתני'

דהכא דאפקיה ועייליה הא מקודם לזה דהחבית כולו של בעה"ב קודם שרצה להקנות להם לא מהני. וע"כ דאפקיה ועייליה אחר השיתוף וזיכה להם א"כ אמאי צריך לזכות להם ע"י אחר הא כיון דעייל לכל חצר וחצר יוכל להקצות לכל א' כשבא לחצירו בקנין חצר דחצירו יקנה לו חלקו. וגם כשמעייל לחצר ראשון יכול בעל החצר לזכות בקנין חצר בעד כולם. ואף בחצר שאינו משתמר זהו השליח דעייל ואפקי' יהי' שליח לשמור החצר על ידו והוי משתמר לדעת בעלים ע"י שלוחם וצ"ע:

משנה יא

[אות נו] **הרע"ב ד"ה נותן. ודר עמו בחצר**. עי' בריטב"א שהקשה דבדר עמו בחצר קיי"ל דמעות קונות כדאמרינן (פ"ד דמציעא) בעליי' של לוקח מושכרת ביד מוכר דל"ש שמא נשרפו חיטיך בעלי' דלוקח גופיה טרח ומציל ועי' בתי"ט (פ"ד מ"ב דבב"מ):

פרק ח

משנה א

[אות נז] תוי"ט ד"ה לכל מי שילך. [וסייעתא להרמב"ם והטור]. הרמב"ם ס"ל דאם עירב לדבר רשות דיעבד ערובו עירוב וכן הוא בש"ע (סי' תט"ו). וא"כ בלא"ה ניחא לישנא דאין מערבין ועי' בהה"מ דהביא דעת החולקים דס"ל דאף דעבד אין עירוב עירוב:

משנה ג

[אות נח] **בהרע"ב ד"ה אפילו גבוה וכו'. אף לחצר**. מאי לחצר אילימא לחצר ושרי אמאי רשותא דתרוייהו הוא אלא מאי לחצר אף לחצר. גמרא ותמיהני מה מקשה רשותא דתרוייהו הוא הא לחצר הוי בזריקה לחוד ולהמרפסת זריקת הפלגה ושלשול מש"ה נותנים לחצר אף דהתוס' כתבו דלמסקנא לרב לאחד בזריקה ושלשול ולאחד בשלשול שניהם שוים. היינו לרב דלא אזלינן בתר נחת יותר אבל לשמואל דאזל בתר נחת יותר דמה"ט לזה בשלשול ולזה בזריקה נותנים לזה שבשלשול ה"נ לחצר נחת יותר דהוי לזה בזריקה ולזה בשלשול וזריקה. ומל' רש"י דזריקת הפלגה לא הוי קשה כמו זריקת גובה מש"ה זריקת הפלגה עם שלשול הוי בשוה עם זריקת גובה לחוד, אבל בתוס' ד"ה בור מא"ל מבואר דס"ל דאדרבה הפלגה קשה יותר מגובה ואח"כ דחו דהם שוים. אבל מ"מ גובה אינו קשה יותר מהפלגה א"כ קשה כנ"ל וצע"ג וד' יאיר עיני:

משנה ה

[אות נט] **בהרע"ב ד"ה הרי זה אוסר. דדירה בלא בעלים**. וכ"כ ג"כ בפירוש רש"י ותמוה לי דהא בר"פ הדר מסקי' דר"מ ס"ל דדירה בלא בעלים לאו שמה דירה אלא דגזר רבנן

בליתיה אטו דאיתיה ועו"ג כיון דגם באיתיה אינו אוסר רק מטעם גזירה שמא ילמד ממעשיו לא גזרי' ליתיה אטו איתיה והא דקתני הכא אחד עו"ג היינו דאתי ביומיה ע"ש וצ"ע:

משנה ז

[אות ס] **תוי"ט ד"ה אא"כ. כמ"ש הרב רבינו אשר**. ועי' בתוי"ט (פ"א מ"ה דב"ב ובפ"ה מ"י דשם):

פרק ט

משנה א

[אות סא] **בהרע"ב ד"ה אבל לא לכלים כו'. ע"י שערבו**. בגמרא (דף צ"א ע"א) אלא אי אמרת בשלא עירבו היכי משכחת לה מאני דבתים בחצר ומשני בכומתא וסודרא (ששבתו בתוך הבית והוציאן לחצר דרך מלבוש רש"י) ותמוה לי על דברי רש"י (שבת ד' ק"ל ע"ב ד"ה מותר לטלטל בכולה כו' או בגדיו שהוציאן מן הבית לתוכן דרך מלבוש עכ"ל והרי הכא מבואר דבהוציאן לחצר דרך מלבוש אסור להוציאם משם לחצר חבירו וא"כ ה"נ במכש"כ דאסורים לטלטל בחצירו שלא עירב וכ"כ להדיא בהריטב"א עירובין ע"ז דמה"ט אמרי' שם אין בו ד"א רשות שניהם שולטת בו ולא יזיזנו ממקומו וכ"ה בעבודת הקודש להרשב"א. אלא דשם אסור רק לטלטול ד"א. ונראה לי ראיה לדברי' מסוגיא דעירובין (ד' פ"ז ע"ב) והא ר"י ברשויות דרבנן. וא"כ דברי רש"י הנ"ל צ"ע וד' יאיר עיני העורות והי' למאורות:

משנה ב

[אות סב] **גדולה מותרת**. ולא מיבעי' לזרוק אלא אפי' לטלטל נמי. גמרא במסכתי' (דף ח' ע"ב) ולרבה דאמר זה כנגד זה אסור הא דרב במאי מוקי לה כו' אי מהתם הוה אמינא ה"מ דזורק אבל לטלטל אימא לא קמל"ן. ועי' שם (דף זיין ע"ב) בתוס' ד"ה בעירבו כו' חצר מותרת ומבוי אסורה השתא ס"ד אסור כו' ועי' בחידושי מהר"ש איידלס שכתב אין זה מדוקדק דהא לתירוצא דמוקי לה בלא עירבו מצי קאי כולה מלתא כדס"ד עכ"ל היינו בפשוטו דמימרא דרב קאי במסקנא כדס"ד בצדי חצר או זה כנגד זה ואסור משום תרתי משום מפולש ומשום לא עירבו אלא דהתרצן חידש כדרב ששת דכאן בעירבו היינו דהך דר"י דמתיר בנפרץ לרחבה מיירי בעירבו ודר' בלא עירבו ולענין מפולש רב מיירי בצדו או זה כנגד זה אמנם תמוה לי איך פרכינן ולרבה דאמר זה כנגד זה אסור כו' הא דברי רבה קאי על ר"י בנפרצה לרחב' דמתיר דמיירי דוקא בזה שלא כנגד זה אבל מלתא דרב

י"ל דקיים כדס"ד דאוסר גם משום מפולש ומיירי זה כנגד זה וכדקאמר ונפרצה חצר כנגדו ושפיר אשמעינן דאפי' זה כנגד זה החצר מותר וצע"ג:

פרק י

משנה ג

[אות סג] **בהרע"ב ד"ה האסקופה. וכרמלית היא.** בסוגי' פרכי' דילמא מעייל מרה"ר לרה"י (דלמא נפל כוליה מידו ואזיל ושקיל ליה ברה"ר ומייתי לי' ברגלי' בתוך הבית דרך האסקופה וקא מעייל מרה"ר לרה"י. רש"י) ומשני באסקופה ארוכה אדהכי והכי מידכר וכבר תמה הט"ז (סי' שנ"ב) על השמטת הרמב"ם הך מילתא דבעינן דוקא אסקופה ארוכה:

[אות סד] **שם בהרע"ב ד"ה לעשרה. בד"א בכותל משופע.** בשבת (ד' ה' ע"ב) בתוס' ד"ה בכותל משופע כתבו וז"ל אומר ר"י דאיירי כגון שרבים מכתפי' עליו דהוי רה"ר עכ"ל ואולם לפמ"ש רש"י בשבת (ד' ח' ע"א) בההיא דינא דעמוד גבוה ט' ורבים מכתפים עליו דהוי רה"ר דדוקא ט' לא גבוה ולא נמוך. א"כ הכא דקתני משהגיע לי' טפחים משמע דמשהו בתוך י"ט התחתונים הופכו על הכתב. והא בכה"ג הכותל גבוה יותר מט' לא מקרי רבי' מכתפי' ולא הוי רה"ר. וצ"ל דרש"י ס"ל דמשופע היינו שרואה פני הקרקע דהוי רה"ר כדאיתא במתני' (פי"א מ"ו דשבת) וכמו שכתב הריטב"א עיי"ש:

משנה ה

[אות סה] **וישתין ברה"ר.** וה"ה לכרמלית. ואם הוציא אמתו לחוץ וגופו בפנים מבעיא בגמ' ולא אפשט וקי"ל לחומרא בזה אפשר דבכרמלית הוי ספק דרבנן:

משנה ו

[אות סו] **בהרע"ב ד"ה וכן בגת. לענין מעשר.** דליכא למימר דקאי על שבת ובגת כרמלית דג"כ אסור אא"כ הכניס ראשו ורובו דבכרמלית ל"ג דלמא אתי לאמשוכי דהוי גזירה לגזירה כך מפורש בסוגיין והיינו דבמעשר לא ישתה (לר"מ בחמים ובצונן ולרבנן בצונן) אא"כ שהכניס ראשו ורובו לגת. וקשה לי הא ג"ז הוי גזירה לגזירה דהא אף אתי לאתויי וישתה מחוץ לגת דהוי קבע אסור רק מדרבנן דהא לא נגמר מלאכתו וצ"ע והרמב"ם השמיט זה בפ"ה ממעשר שני ונראה דס"ל כפי' ר"ח שהביא הרשב"א בחי' בפירוש הסוגיא עיי"ש וא"כ קיימא דלענין מעשר לא בעינן שיכניס ראשו ורובו דבדרבנן ל"ג:

[אות סז] **שם בתוי"ט ד"ה לא יעמוד. הואיל ונחו בפיו.** ותמוה לי מהא דאמרינן ריש מסכתין עקירת גופו כעקירת חפץ דמי ואינו דומה לידו. היינו דפשט ידו לפנים ונתן

הבעה"ב לתוכה והוציא העני דאמאי פטור ולא אמרינן דהוצאת ידו הוי כעקירת חפץ והא מ"מ מיד שהניחו הבעה"ב על ידו של עני שאינו עם גופו במקום אחד הוי מונח במקום פטור ואח"כ כשמוציא ידו הוי עקירה ממקום פטור. וכן קשה בהיפוך למה דמשני שם שאינו דומה לידו לא נייח הרי כיון דאין גופו וידו במק"א לא מקרי נייח ואמאי בפיו מקרי נייח ומה הפרש בין יד לפה בזה וצע"ג:

משנה ז

[אות סח] **בהרע"ב ד"ה וחולייתו. דרך מקום פטור**. אבל למטה מי' אסור דהוי מוציא מרה"י לרה"י דרך רה"ר דאסור אפילו אוגדו בידו. והא דלעיל במשנה ג' דאסור רק בכותל משופע דנח קצת אבל בלא"ה מותר כיון דאגדו בידו התם בכתבי הקדש התירו. ט"ז ומג"א (סי' שנ"ד). ומ"מ מאויר כרמלית מותר להכניס באגדו בידו אפי' בשאר דברים. מג"א (סי' שנ"ב סק"ד):